

Fot. 3. Maciora rasy merynos polski (fot. D. Kubasik)

na selekcji własnego materiału żeńskiego i męskiego, z częściowym zakupem tryków z innych stad. Natomiast w stadzie merynosa polskiego w starym typie selekcję prowadzi się w kierunku odtworzenia wzorca merynosa wełnistego. W obu rasach celem hodowlanym jest poprawa plenności, dlatego też na przyszłe matki wybiera się jagnięta od matek o wyższej plenności niż średnia stada. W przypadku stada garzyńskiego jest to poziom 144%, a płodność kształtuje się na poziomie 90%. Odchów jagniąt rzeźnych trwa do masy ciała 25 kg, co jest uwarunkowane rynkiem zbytu i ekonomiką produkcji.

OHZ „Garzyn” osiąga przedstawione wyniki hodowlane i produkcyjne nie tylko dzięki konsekwentnej pracy hodowlanej, ale także poprzez przemyślane inwestycje. W latach 2000-2010 zainwestowano ponad 50 mln zł. Do największych wykonanych inwestycji należą między innymi:

- budowa dwóch nowych obór wolnostanowiskowych na głębokiej ściółce, każda na 560 krów, wraz z obiektami towarzyszącymi;
- modernizacja ferm trzody chlewnej polegająca na zmianie technologii utrzymania z rusztowego na ściółkowy – 16 budynków, a także usprawnienie systemów wentylacyjnych i zadawania pasz w kolejnych wychowalniach;
- kompleksowa modernizacja budynków do odchovu jałowizny;
- budowa nowej suszarni z nowoczesnym palnikiem gazowym wraz ze zbiornikami do magazynowania na 9000 ton;
- zakup nowoczesnego sprzętu do produkcji roślinnej.

Za znakomite efekty produkcji materiału zarodowego trzody chlewnej, bydła i owiec, osadzone w najlepszych tradycjach wielkopolskiej hodowli i nowoczesnych metodach ich rozwoju, spółka zdobyła dwukrotnie nagrodę HIT (2005 i 2008 rok). W roku 2009 Zarząd został laureatem nagrody Wielkopolski Rolnik Roku, a w roku 2010 otrzymał nagrodę Rolnik-Farmer Roku i statuetkę „Złote Jabłko”. Tytuł przyznawany jest najaktywniejszym i najlepiej gospodarującym rolnikom. W roku 2010 spółka uczestniczyła w X Europejskim Czemponacie Bydła Holsztyńskiego w Cremonie (Włochy), wystawiając dwie spośród ośmiu krów reprezentujących Polskę.

Hodowla zwierząt w OHZ Osiećiny Sp. z o.o.

Jacek Wyrębski

Ośrodek Hodowli Zarodowej w Osiecinach

Początek działalności Ośrodka Hodowli Zarodowej Osiećiny przypada na lata 60. ubiegłego wieku, kiedy to z czterech gospodarstw rolnych oraz dwóch gorzelni powstało przedsiębiorstwo pod nazwą Państwowe Gospodarstwo Rolne w Osiecinach. W 1977 roku włączono do PGR następnego dwa gospodarstwa. W połowie 1981 roku Państwowe Gospodarstwo Rolne w Osiecinach decyzją ministra rolnictwa zostało przekazane ze Zjednoczenia PGR w Bydgoszczy do Zjednoczenia Hodowli Zarodowej i Obrotu Zwierzętami Hodowlanymi w Warszawie i przyjęło nazwę Państwowy Ośrodek Hodowli Zarodowej w Osiecinach. W procesie przekształceń własnościowych gospodarstwo zostało włączone wraz z posiadaniem majątkiem i ludźmi do Zasobu Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa i od października 1993 r. działa jako spółka pod nazwą Ośrodek Hodowli Zarodowej Osiećiny Sp. z o.o.

W listopadzie 2000 roku do OHZ Osiećiny przyłączono spółkę Hodowla Zwierząt Zarodowych w Izbicy Kujawskiej. Spółka w chwili obecnej posiada 162 ha własnych gruntów oraz dzier-

żawi od ANR OT w Warszawie 2956 ha użytków rolnych. W strukturze zasiewów dominują zboża – około 40%, uprawiany jest też rzepak (24%), kukurydza na paszę (27%) oraz lucerna (9%). Warunki przyrodnicze w rejonie działania spółki sprzyjają produkcji roślinnej, dzięki czemu możliwe jest uzyskiwanie wysokich i stabilnych plonów: pszenicy na poziomie 7 t/ha, rzepaku – 4 t/ha, kukurydzy na ziarno – 8,5 t/ha. Rocznie spółka sprzedaje około 6000 ton pszenicy, 2300 ton rzepaku i 1000 ton kukurydzy.

Historia hodowli zwierząt w spółce sięga lat 70. XX wieku, kiedy zapoczątkowano uszlachetnianie bydła czarno-białego bydlęciem holsztyńsko-fryzyjskim oraz wprowadzono nowe technologie w utrzymaniu bydła, a przede wszystkim w jego żywieniu. Podstawą żywienia stały się kiszonki i sianokiszonki z dodatkiem pasz treściwych.

Prawdziwa rewolucja w funkcjonowaniu spółki przypadła na rok 2000 i lata następne. W tym czasie uproszczono strukturę organizacyjną. Połączono gospodarstwa w większe jednostki organizacyjne, co wpłynęło na zmniejszenie liczby stanowisk wykonawczych oraz kierowniczych i nadzorczych. Z istniejących siedmiu obór powstały cztery, każda z obsadą 300 krów. Modernizacja budynków inwentarskich pozwoliła na ograniczenie zatrudnienia i zmniejszenie kosztów produkcji. Proces inwestycyjny, którego celem była poprawa dobrostanu zwierząt, a tym samym dostosowanie się do wymogów Unii Europejskiej w tym zakresie oraz w zakresie ochrony środowiska, pochłonął w ciągu 10 lat ponad 44 mln zł. W efekcie majątek spółki wzrósł w odniesieniu do początku jej istnienia czterokrotnie, w tym mają-

tek trwały pięciokrotnie. W wyniku modernizacji budynków w miejsce obór uwięziowych powstały obory wolnostanowiskowe z boksami legowiskowymi na piasku. Budowa płyt obornikowych wraz ze zbiornikami na gnojowicę zapewniła spełnienie wymogów z zakresu ochrony środowiska. Obory wyposażone są w hale udojowe z pełnym systemem komputerowym. Żywnienie bydła odbywa się w systemie TMR, z podziałem na grupy technologiczne w zależności od fazy laktacji. Nie mniejszą wagę przywiązuje się do warunków odchowu młodzi. W chwili obecnej w spółce kończy się modernizację budynków dla jałówek oraz cieląt, które przebiegają według najnowocześniejszych standardów.

Konsekwentnie prowadzona od wielu lat praca hodowlana oraz wprowadzenie nowoczesnych systemów żywienia i utrzymania zwierząt umożliwia uzyskanie wyróżniających się wyników produkcyjnych. W ostatnich latach spółka uzyskuje ponad 10 tys. kg mleka najwyższej jakości od 1 krowy w stadzie liczącym ponad 1100 krów. Roczna sprzedaż mleka na poziomie 10 mln litrów powoduje, że przychody z tej gałęzi produkcji stanowią około 50% wartości wszystkich przychodów. Wydajności mleczne krów w minionym 20-leciu przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1
Wydajność mleczna krów w OHZ Osięciny w latach 1988-2010

Rok oceny	Liczba krów	Wydajność (kg)			Zawartość (%)	
		mleka	tłuszczu	białka	tłuszczu	białka
1988	755	7094	301	184	4,24	3,40
1996	740	7355	317	244	4,31	3,32
1997	706	8119	339	271	4,18	3,34
2001	929	9137	375	309	4,10	3,38
2002	942	9386	383	308	4,08	3,29
2003	1024	9521	396	315	4,16	3,31
2004	1133	9736	402	320	4,13	3,29
2005	1208	9708	405	318	4,17	3,28
2006	1154	9678	402	310	4,15	3,20
2007	1120	9689	382	310	3,95	3,20
2008	1127	10 693	420	349	3,93	3,27
2009	1136	10 299	389	334	3,78	3,25
2010	1100	10 662	407	346	3,82	3,25

Głównym kierunkiem działalności spółki zapisanym w akcie notarialnym jest doskonalenie genetyczne bydła mlecznego rasy holsztyńsko-fryzyjskiej. Genetyczne doskonalenie bydła mlecznego realizowane jest w Osięcinach od ponad 35 lat. Najlepsze krowy i jałówki inseminowane są nasieniem najlepszych buhajów amerykańskich, kanadyjskich, europejskich i krajowych. Od najlepszych własnych krów i jałowic pozyskuje się zarodki, z których uzyskuje się materiał męski i żeński o wysokiej wartości genetycznej. Importuje się również zarodki ze Stanów Zjednoczonych, Kanady i Europy. W 1987 r. utworzono w Osięcinach własny ośrodek przenoszenia zarodków, w którym zatrudniono lekarzy przeszkolonych w Niemieckiej Republice Federalnej. W 2009 roku ośrodek ten zmodernizowano i wyposażono w nowoczesny sprzęt. W latach 1989-2010 urodziło się z pozyskanych zarodków około 280 cieląt, w tym 150 buhajków. Po odchowaniu, we własnej centralnej wychowalni buhajków, około 130 buhajków sprzedano do SHiUZ i na punkty kopulacyjne. Ogółem w latach 1989-2010 urodziło się ponad 1200 buhajków hodowlanych, z czego zakwalifikowano do rozrodu 950 sztuk. Buhaje te zostały sprzedane do SHiUZ

i na punkty kopulacyjne w całym kraju. Obecnie w SHiUZ Bydgoszcz wycenionych i dopuszczonych do rozrodu jest 6 buhajów: Jubiler, Beszamel, Setnik, Orlik, Iwonicz, Szałas. Buhaje te wyróżniają się dobrymi cechami pokrojowymi i funkcjonalnymi. Buhaj Orlik należy do najlepszych w kraju pod względem podindeksu wymienia i pokroju ogólnego oraz nóg i racic. W prowadzonych w spółce pracach dotyczących doskonalenia genetycznego główny nacisk kładzie się na poprawę cech funkcjonalnych, takich jak: wymię, nogi, długowieczność, ilość komórek somatycznych oraz płodność. Zwraca się również dużą uwagę na kaliber i typ mleczny.

W związku z dużym zapotrzebowaniem hodowców w całym kraju na materiał żeński, w 2008 r. utworzono w ośrodku centrum genetyczne (jądro genetyczne). Program genetycznego doskonalenia bydła mlecznego w ramach tego centrum spółka realizuje przy udziale Polskiej Federacji Hodowców Bydła i Producentów Mleka. Do centrum genetycznego włączono najlepsze rodziny pod względem genetycznym. Należą do nich: Litera, Sasza, Paka, Hellada, Letycja, Halma, Fregata, Nieda, Beza, Gena, Bieda, Lina, Hetka, Pogoda, Weneda i wiele innych. Krowy i jałówki z tych rodzin kojarzone są z najlepszymi buhajami z rankingów światowych. Najlepsze krowy i jałówki poddawane są programowi embriotransferu, w celu pozyskania większej ilości bardzo dobrych zarodków. W ramach tego programu urodziło się 140 jałówek, w tym 35 po buhaju Shottle i 15 po Goldwynie, natomiast pozostałe jałówki pochodzą po buhajach: Bolton, Jeeves, Million, Ashler, Gawor, Hayden, Bogart, Planet, Mr. Burns. Wszystkie wymienione buhaje są ojcami buhajów. W 2010 roku urodziło się 25 cieląt z embriotransferu, w tym 15 jałówek. W 2010 roku poddano płukaniu 10 dawczyń, uzyskując 59 zarodków. Przeniesiono ogółem 71 zarodków, z czego uzyskano 37 ciąż. Również w 2010 roku poddano wycenie genomicznej 29 jałówek i krów pierwiastek. Wyceny dokonano w Stanach Zjednoczonych. Uzyskano bardzo zadowalające wyniki. Pięć jałówek uzyskało wycenę powyżej 2000 GTPI i znalazły się w gronie 1% najlepszych genetycznie jałówek po wycenie genomicznej w Stanach Zjednoczonych. Cztery sztuki uzyskały wycenę genomiczną w przedziale 1900-2000 GTPI, 8 sztuk w przedziale 1700-1900 GTPI. Pozostałe sztuki uzyskały wycenę w przedziale 1300-1700 GTPI. W tabeli 2 przedstawiono jałówki z najlepszą wyceną genomiczną.

W celu pozyskania większej ilości bardzo dobrego materiału żeńskiego do kojarzenia jałówek wprowadzono nasienie seksowane następujących buhajów: Jeeves, Million, Hayden, Alta Ross, Planet, Dobermann. Do końca kwietnia 2011 roku podda-

Tabela 2
Jałówki z najwyższą wyceną genomiczną

Nazwa jałówki	Data urodzenia	Ojciec	Ojciec matki	Ojciec matki matki	Indeks GTPI
Litera 16	03.03.2010	Goldwyn	Shottle	Sosa	2050
Litera 17	11.04.2010	Shottle	Airaid	Dutch Boy	2024
Sasza Osa 1	11.01.2010	Goldwyn	Boliver	Hershel	2020
9 Chery Osa	12.02.010	Jeeves	HHF MAC	Hersel	2012
Beza 25	31.07.2009	Shottle	Drake	Boliver	2001
Lowena Osa	18.01.2010	Planet	Shottle	Riverland	1983
Litera Osa	29.01.2010	Goldwyn	Airaid	Dutch Boy	1968
Sasza 4	15.12.2008	Shottle	Jammer	Hershel	1922
Ryna 39	07.09.2009	Shottle	Burt	Iluzjon	1934

no zabiegowi embriotransferu 6 jałówek, od których pozyskano 36 zarodków, w tym 20 zarodków po ojcu Windbrook oraz po 8 zarodków po ojcu Man o Man i Gerard. Pięć jałówek, od których pozyskano zarodki miało wycenę genomyczną. Do końca 2011 roku planuje się poddanie zabiegowi embriotransferu około 15 jałówek i krów po wycenie genomicznej.

Od marca 2009 roku działa ośrodek badawczo-wdrożeniowy, w którym na zlecenie firm zewnętrznych badany jest wpływ czynników żywieniowych na metabolizm krów. Badania te cieszą się dużym zainteresowaniem firm paszowych, żywieniowych i ośrodków naukowych.

Zarówno kadra naukowa uczelni, jak i instytutów naukowych nie ma wielu możliwości prowadzenia doświadczeń nad żywieniem krów ze spełnieniem warunku indywidualnej kontroli pobrania paszy. Podobny wymóg dotyczy nie tylko doświadczeń żywieniowych, ale także badań nad parametrami genetycznymi czy behawiorem.

Wychodząc naprzeciw potrzebom zarówno nauki polskiej, jak i praktyki spółka postanowiła przy akceptacji i finansowej pomocy Agencji Nieruchomości Rolnych podjąć się misji wybudowania, wyposażenia, uruchomienia i poprowadzenia jednostki badawczej spełniającej warunek indywidualnego żywienia.

OBW to wolnostanowiskowa obora spełniająca wszystkie wymogi z zakresu dobrostanu. W obiekcie na 48 krów w dwóch kojcach (po 24 stanowiska) zainstalowano 48 indywidualnych stanowisk żywieniowych. Każda krowa ma możliwość pobierania paszy tylko z jednego, zaprogramowanego dla niej stanowiska. Dawka pokarmowa dla poszczególnych krów realizowana jest przez unikatowy paszowóz Super Data Ranger. Precyzyjne i kontrolowane podanie paszy, a następnie precyzyjne i kontrolowane określenie niedojadów dla każdego zwierzęcia to element metodyki, który jest warunkiem uznania doświadczenia przez każdą instytucję. Stanowiska żywienia oraz wóz paszowy są amerykańską technologią i pochodzą z firmy American Calan.

Nieodłączną częścią stosowanej technologii żywienia jest pierwszy w Polsce przenośny analizator pasz objętościowych Agri NIR, który pozwala natychmiast, w dowolnym miejscu, określić takie parametry pasz, jak: sucha masa, popiół surowy, NDF, ADF, skrobia, białko.

W roku 2010 prowadzono kolejne doświadczenia żywieniowe, które dotyczyły:

- możliwości stymulacji rozwoju brodawek żwaczowych poprzez stymulowanie dawki dla krów mlecznych w okresie przejściowym maślanem sodu w matrycy trójglicerydowej;
- efektów produkcyjnych i zdrowotnych stosowania chronionego mocznika w żywieniu krów mlecznych w drugiej fazie laktacji;
- wpływu dodatku szczepów żywych kultur drożdżowych na wydajność mleka, jego parametry i częstotliwość występowania zaburzeń pokarmowych u krów mlecznych.

Wymienione projekty badawcze były prowadzone we współpracy z Uniwersytetem Rolniczym w Krakowie oraz firmami: AdiFeed, Lallemand, Alltech Poland, Josera.

Wyniki jakie uzyskała hodowla osięcińska w postępie hodowlanym nie byłyby możliwe bez współpracy z uczelniami rolniczymi i ośrodkami naukowymi w kraju. W latach 80. i 90. ubiegłego wieku spółka współpracowała w zakresie żywienia bydła mlecznego z prof. Witoldem Podkówką z ATR w Bydgoszczy. Obecnie, od blisko 10 lat, współpracuje z prof. Maciejem Kowalskim z UR w Krakowie. Uzyskany postęp genetyczny to także wynik pracy prof. Zygmunta Reklewskiego z IGiHZ PAN w Ja-

strzębcu oraz dr. Dominika Mrówczyńskiego z OSHZ w Bydgoszczy. Duży wkład w tworzeniu potencjału hodowlanego w zakresie rozrodu i embriotransferu miał w latach 1987-1995 prof. Antoni Żebracki z Akademii Rolniczo-Technicznej w Olsztynie, a obecnie na tej płaszczyźnie ośrodek współpracuje z prof. Jędrzejem Jaśkowskim z Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu.

Sukcesy ośrodka to również zasługa stabilnej i oddanej załogi i kadry, której zaangażowanie i konsekwencja umożliwiają realizację założonych celów. Swoją wiedzę i doświadczeniami dzielą się z hodowcami w całym kraju, organizując dla nich szkolenia z zakresu doskonalenia genetycznego bydła, żywienia i ogólnie pojętego dobrostanu.

Historia ośrodka to wiele osiągnięć i nagród uzyskanych za wyniki hodowlane, wprowadzanie innowacyjnych technologii i propagowanie kultury rolnej.

Spółka brała udział we wszystkich krajowych i regionalnych wystawach zwierząt hodowlanych, na których zdobywała liczne trofea: superczempionaty, czempionaty i wiceczempionaty oraz złote medale. W 2010 roku ośrodek uczestniczył po raz pierwszy w Europejskim Czempionacie Krów Holsztyńsko-Fryzyskich w Cremonie, we Włoszech. Krowa pierwiastka Litera 9, po buhaju Shottle, uplasowała się na wysokim – siódmym miejscu w swojej stawce liczącej 14 sztuk. Po powrocie z Cremony została poddana zabiegowi embriotransferu, w wyniku którego w listopadzie 2010 r. uzyskano cztery zarodki po buhaju Jordanie, a w styczniu 2011 r. została cielna po buhaju Alta lota oraz uznano ją za matkę buhajów. W marcu 2010 r. dała pierwszą cieliczkę po buhaju Goldwynie, która w wycenie genomicznej uzyskała najwyższy indeks GTPI, wynoszący 2050.

W 1994 roku spółka otrzymała nagrodę Prezesa Rady Ministrów za całokształt prac hodowlanych. W roku 2007 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi uhonorował spółkę nagrodą za całokształt osiągnięć hodowlanych w bydło ras mlecznych. W 2009 roku otrzymała Certyfikat Wiarygodności Biznesowej wydany przez Dun&Bradstreet Poland. Ośrodek jest laureatem nagrody Jakość Roku 2010 w kategorii innowacje, za nowatorskie rozwiązania w hodowli bydła wydane przez Polskie Centrum Badań i Certyfikacji. Najważniejszą zdobytą nagrodą, stanowiącą ukoronowanie wieloletniej pracy, jest Nagroda Gospodarcza Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej dla Najlepszego Gospodarstwa Rolnego – edycja z roku 2002.

Fot. LITERA 9, o. Shottle, krowa w I laktacji, uczestniczka X Europejskiego Czempionatu Bydła Holsztyńskiego w Cremonie w 2010 r. (fot. ANAFI)